

Gammalt och nytt samsas i Sunnersbergs kyrka

Sunnersbergs kyrka ligger högt uppe på en kulle, väl synlig med sin höga, smala tornspira. Den är uppförd av sandsten där de äldsta delarna är från slutet av 1100-talet. Kyrkan är ombyggd flera gånger och fick sitt nuvarande utseende 1869.

Den ursprungliga kyrkan bestod av ett rektangulärt långhus med ett lägre, rakslutet kor. Kyrkan förlängdes och fick ett torn under 1400-talet. Liksom många andra kyrkor är det troligt att den välvdes under samma århundrade. Konsten att bygga valv spred sig från södra Europa till våra trakter. Det var i första hand kyrkor i rikare bygder, som på Kålland, som valvslogs. Ofta var det en storman som bekostade uppförandet och som ville visa andra att man kunde och hade råd. Valvens väggar kunde sedan bemålas. Ofta gestaltades berättelser ur Bibeln, i en tid långt innan bibeln hade översatts till svenska och gudstjänstens språk var latin.

På 1560-talet ska kyrkan ha blivit skadad sannolikt av danska truppers härjningar i

Västergötland under nordiska sjuårskriget.

En som stupade i krig mot danskarna på 1600-talet var Måns Silfverhielm från Frös-lunda. Samma år han avled, 1645, uppfördes ett gravkor intill vapenhuset åt översten och hans maka Brita Ekeblad (död 1661). Senare blev det gravkor åt slkten Ekeblad på Stola herrgård, innan det revs när kyrkans korsarmar tillkom på 1860-talet.

I samband med en biskopsvisitation 1707 uppmärksammades att kyrkan var för liten och redan två år senare revs det gamla koret och kyrkan fick det nuvarande, större tresidigt avslutade koret. Materialet till denna

Bakre läktaren med orgeln från 1857.

tillbyggnad hämtades från S:ta Katarine kapell i Otterstad som stått övergivet under många år. Det var troligen vid denna renovering som långhuset fick ett trätak. 1713 pryddes det med målningar av Lidköpingsmästaren Petter Wernberg.

Öppen takkonstruktion

En stor ombyggnad genomfördes 1868-1869 då kyrkan gjordes om till korskyrka med korsarmar i norr och söder. I anslutning till den norra korsarmen byggdes också en ny sakristia. Det gamla trätaget med målningar förstördes när man byggde de rikt utformade läktarna längs tre av kyrkorummets sidor. En ny, tidstypiskt öppen takkonstruktion med lövsågade dekorationer tillkom. Dessutom sattes ny bänkinredning in. Fönster förstörades och i tornets bottenvåning inreddes ett nytt vapenhus. Efter ombyggnaden fick kyrkan, såväl invändigt som utvändigt, en prägel av nygotik, en stilriktning där den medeltida gotikens formspråk återupplivades.

Kyrkan har därefter restaurerats ytterligare två gånger. 1955 lades yttertaget om och korgolvet samt sakristian höjdes. Också inredningen förändrades delvis. 1993-1994 återställdes kyrkorummets ursprungliga

Ikonen vid dopaltaret med Maria och Jesusbarnet är gjord i Grekland och skänktes 1994 av Inga Nilsson.

En äkta van Dyck? Anthonis van Dyck, född 1599 i Antwerpen, var en flamländsk målare. 1615 började han att arbeta självständigt och utförde bl a ett antal målningar med motiv från Bibeln. På 1620-talet vistades han sex år i Italien för att studera de stora italienska mästarna. 1627 var han tillbaka i Antwerpen och en lång rad mästerverk tillkom under de närmaste åren.

Kung Karl I kallade van Dyck till London där målaren nådde stor framgång. 1632 adlades han och året därpå utnämndes han till kunglig hovmålare. van Dyck avled i London 1641.

Till Ekeblads släkt kom tavlan sannolikt genom Johan Ekeblad (1629-1697) som på 1650-talet tjänstgjorde vid svenska beskickningen i London. Johan inledde karriären som hovjunker hos drottning Kristina och blev senare kammarherre hos drottning Hedvig Eleonora (maka till Karl X Gustav). Tavlan skänktes 1779 till kyrkan av sonsonsonen Claes Julius Ekeblad (1742-1808) och hans hustru Brita Margaretha Horn (1745-1791).

Slkten Ekeblad på närbelägna Stola herrgård har satt sin prägel på kyrkans interiör. Ett porträtt samt ett epitafium av riksrådet Claes Ekeblad d ä (1669-1737) är placerat på södra väggen i långhuset. Några begravningsvapen finns upphängda vid ingången till sakristian. I sju generationer (ca 1530-1808) gick herrgården i arv från far till son inom slkten Ekeblad. Den byggnad som idag kan ses uppfördes 1713-1719. Ägare då var nämnda riksråd och greve samt grevinnan Hedvig Mörner af Morlanda.

Del av sidstycket till den Silfverhiemska graven från 1645, nu inmurad i södra korsarmens innerväggar.

färgsättning så långt det var möjligt. Ett dopaltare och en Mariaikon placerades i koret.

En av "kyrkans välgörare" var Magnus Gabriel De la Gardie, ägare till närbelägna Läckö slott. Predikstolen är ett vackert 1600-talsarbete som bekostades och donerades av greven på 1670-talet. På predikstolen finns hans och furstinnan Maria Eufrosynes vapensköldar.

1697 byggdes den första läktaren och målarmästaren Carl Örn från Lidköping försåg läktarbröstet med målningar. 47 år senare ansågs läktaren för trång och en ny uppfördes, nu med Kristus och apostlarna avbildade på läktarbröstet. Även vid renoveringen 1869 konstruerades en ny läktare. Målningarna på Kristus och apostlarna sparades och hänger nu på väggarna i koret.

Verk av en mästare?

Altartavlan kan vara ett verk av den holländske mästaren Anthonis van Dyck och föreställer Kristi döda kropp, buren av änglar. Den skänktes 1779 av makarna Ekeblad på

Stola, vilka även skänkt en del av de textilier som finns bevarade i sakristian. Bland annat en mässhake i sammet från 1793 samt två kalkkläden sydda av Brita Horn själv. Även kyrkans första orgel var en gåva av greve Claes Julius Ekeblad och maken Brita.

Orgelns intåg i kyrkorummen har rötter i 1300-talet och fanns först bara i de större katedralerna på kontinenten. På 1600-talet började den användas som ackompanjemang till församlingssången.

Jesu ord "Låt barnen komma till mig" står att läsa på dopfontens ovansida.

Åtta stämmor

Sunnersbergs kyrkas första orgel stod färdig 1786 och byggdes av Johan Everhardt, domkyrkoorganist i Skara, och från 1761 privilegierad orgelbyggare i Västergötland.

Kyrkans nuvarande orgel skänktes av greve Gustaf Piper på Stola (1771-1857) och konstruerades 1857 av orgelbyggare Carl Johan Fogelberg i Lidköping. 1899 utökade orgelbyggare Carl Axel Härngren den till åtta stämmor. Nästan precis hundra år senare renoverades orgeln av Smedmans orgelbyggeri i Lidköping.

I en tid då den baptistiska rörelsen växte sig stark och argumenterade för vuxendop markerade Svenska kyrkan sin barndopsteologi genom att åter börja genomföra barndopen i kyrkan och placera dopfunten centralt. Kyrkans dopfunt är en av de tidigaste med detta nya synsätt. Den sexsidiga dopfunten av vitmålat trä tillverkades 1869 av byggmästaren Per August Peterson (1841-1906), i samband med den stora ombyggnaden av kyrkan som leddes av Per Augusts farbror Anders Pettersson från Vårsås.

Kyrkans tornspira är troligen från 1700-talet och torntaket är beklätt med spån som senast byttes ut under 2022. Det som återstår av renoveringen är förgyllning och uppsättning av korset på toppen av spiran.

I tornet hänger två klockor, den ena från sen medeltid med en inskription tillägnad jungfru Maria, med den kända bödens ord "Ave Maria gratia plena; Var hälsad, Maria, full av nåd". Den andra klockan är gjuten 1752 av klockgjutaren Nils Billsten, verksam i Skara. Ett hundratal kyrkklockor runt om i

Till höger syns boden eller bårhuset.

Västergötland lär han ha hunnit gjuta under sin verksamma tid mellan 1741-1794.

På kyrkogården finns flera äldre gravvårdar och en murad bod från 1746 samt ett förråd på norrsidan. En bevarad dubbel liljesten förvaras i kyrkans vapenhus. ■

Upptäck mer vid temakväll i Sunnersbergs kyrka

Torsdag 20 april hälsar prästen Richard Burén alla nyfikna välkomna till Sunnersbergs kyrka för vårens temakväll.

Det innebär att du kan titta närmre på några av de spännande föremålen i kyrkorummet, få veta mer om symboler och symbolik och om kyrkans långa historia.

Start 19.00, samtal, kaffe och aftonbön.